

Årsmöte – bristande flexibilitet bland beslutsfattarna inom den offentliga förvaltningen väcker oro

Finlands Bageriförbunds 122:a årsmöte och somrardagar, det vill säga Bagardagarna, samlade cirka 375 deltagare och ordnades i augusti i Vasa där bageribranschen samlades för att fira ett veckoslut tillsammans med sina samarbetspartner. På sedvanligt sätt satte vi igång på fredagen med Ravintoraisio Oy:s golftävling och på kvällen fortsatte vi med Valio Oy:s ostbuffé. På lördagsmorgonen ordnades förbundets officiella årsmöte och dagen fortsatte med en yrkesmässig utställning av bageribranschens varuleverantörer. Till lördagens program hörde även den traditionella barnutfärden som ordnades av Fazer Mylly samt Conditte Oy:s musikstund. Lördagen avslutades med en galakväll.

Det var en glädje att efter två pandemiår se bageribranschen i stor skala fira ett gemensamt veckoslut i Vasa. Var och en vet att utmaningarna inom branschen inte försvunnit i och med att coronavirusrestriktionerna slopats, snarare tvärtom. Med tanke på den rådande ekonomiska situationen och världsläget är det fint att personer från 64 olika företag inom konditori- och bageribranschen deltog i Bagardagarna, både barn, unga, medelålders och även äldre, det vill säga vuxna.

Gemenskapen och långa traditioner inom bageribranschen har i decennier utgjort konditori- och bageriföretagarnas styrka. Det är säkert också en av de största orsakerna till att förbundet som grundades år 1900 fortsätter sin verksamhet och att årsmötet i Vasa redan är det 122:a i ordningen*.

I sitt tal på årsmötet framförde ordföranden för Bageriförbundet **Kari Meltovaara** (se s.12–13) hur ”*priserna på nästan alla produktionsinsatser har stigit samtidigt och mycket kraftigt*” på grund av Rysslands anfallskrig. Som ett särskilt problem lyfte Meltovaara upp den offentliga förvaltningens, det vill säga kommunernas och de statliga inrättnings verksamhet och deras ovilja att öppna upp för leveransavtal.

Det är lätt att instämma med bageriförbundets ordförande. På ett eller annat sätt är det nödvändigt att få en ändring på den offentliga förvaltningens verksamhet och deras sätt att ställa upp avtalsvillkor. Man vet att i synnerhet små och medelstora bagerier och konditorier kommer i kläm mellan stora aktörer. Bageribranschens råvaruleverantörer, exempelvis kvarnarna, sade upp avtalen mitt under avtalsperioden våren 2022. Köparna däremot, i synnerhet enskilda kommuners och statliga inrättnings tjänstemän har meddelat att de håller sig till gällande avtal och att de vägrar diskutera om förändringar. Situationen för enskilda företag är totalt orimlig.

Det är ohållbart att byråkraterna med stöd av *lagen om offentlig upphandling och koncession* först upprättar orimliga avtalsvillkor. Därefter återropar enskilda tjänstemän dessa avtalsvillkor och meddelar, såsom i ett visst fall att enligt vårt avtal ”*kan priserna ändras tidigast 1.1.2024 och ett förslag till ändring ska göras fyra månader före*” årsskiftet.

På många orter har förhandlingarna med aktörerna inom den offentliga förvaltningen lyckats och ändringar har gjorts, däremot håller tjänstemännen på vissa orter stenhårt fast vid de avtal som ingåtts. Än en gång kommer jag att tänka på att ”*samma regler gäller inte alla*”. Det tänker jag ofta på när enskilda företagare tar kontakt och berättar om sina erfarenheter med tjänstemännen inom den offentliga förvaltningen. Det vore intressant rörande leveransavtalen att få veta om ”reglerna” för olika stora företag ens varit de samma på de orter där tjänstemännen genom att återropa avtalen har vägrat att förhandla med enskilda företag.

Leveransavtalsvillkoren som ställs upp av den offentliga förvaltningen är kända för att vara orimliga och ensidiga, men under normala marknadsförhållanden har företagen på något sätt klarat av att driva sin verksamhet på dessa myndighetsapparats avtalsvillkor**. För tillfället lever vi i en fullständigt exceptionell situation där förändringar på marknaden sker i allt snabbare takt. Positivt är att i svåra situationer och på flera orter har beslutsfattarna som svarar för livsmedelsupphandling haft ”spelsinne”. De har förstått att det i ett exceptionellt marknadsläge inte är möjligt att fortsätta på samma villkor och att även myndighetsapparaten måste vara flexibel. Tack vare detta har små och medelstora bagerier kunnat fortsätta att leverera produkter till slutmålen inom den offentliga förvaltningen. Det finns alldeles för många beslutsfattare inom den finländska myndighetsapparaten vilka förlorat spelsinnet i sin maktposition.

Livsmedelsmarknadsombudsmannen gav två rekommendationer den 11 augusti 2022*** vars syfte är att lösa kostnadskrisen och förbättra lönsamhetssituationen inom livsmedelskedjan. Förhoppningsvis ökar dessa rekommendationer även förståelsen och flexibiliteten bland enskilda byråkrater.

Mika Väyrynen

* Även i övriga Norden har bageriförbunden en lång historia. Danmarks bageriförbund är 126 år gammalt, Norges 124 år och Sveriges, som är några månader yngre än Finlands Bageriförbund, 122 år gammalt.

** I ledaren i Tidningen Leipuri 7/2018 ”Offentliga upphandlingar – offentlig teater?” konstaterade jag bland annat följande: ”Upphandlingsannonsen för en stor stad kräver att det bageri som erbjuder sina produkter ska nu på hösten 2018 ge sina produkter fasta priser som gäller fram till slutet av januari 2020. Priserna ska således vara oförändrade oavsett vad som händer med råvaru- och/eller energipriserna under denna period”.

*** Rekommendation för precisering av avtalspraxis inom livsmedelskedjan och Rekommendation om åtgärder för att förbättra lönsamheten inom livsmedelskedjan (se s. 43).